

Kulturni

LISTI

O B Č I N E Š O Š T A N J

ISSN 1581-8373

9 770158 183733

LETO XXIII
ŠT. 11
28. NOVEMBER 2019

Iz zgodovine

Hišna imena v Trgu bratov Mravljakov skozi čas

Pred vnovičnimi spremembami Trga bratov Mravljakov v Šoštanju je prav, da osvetlimo še nekaj podrobnosti iz preteklosti mesta. Gospodarske in družbene spremembe so ob modernizacijskih procesih 19. in 20. stoletja prinesle tudi spremembe v lastniški strukturi prebivalstva v trgu. V članku pred vami odkrivamo omenjeno lastniško strukturo in spremembe državnih struktur ter posledična poimenovanja trga in posameznih hiš skozi čas.

Trg je nastal pod srednjeveškim gradom in kasnejšo šoštanjsko graščino Amsthaus, kar je vidno v Vischerjevi topografiji Štajerske. Spreminjal se je s potrebami tržanov, ki so se ukvarjali s trgovino in obrtjo ter prodajali svojo izdelke na letnih sejnih. Značilna neenaka višina trških stavb odraža postopen in nedokončan razvoj stavbne mase meščanskih hiš z obrtnimi delavnicami v pritličju in bivalnimi prostori v nadstropju ter dvorišči, na katerih so opravljali svojo gospodarsko dejavnost.

Podobno kot drugod na Slovenskem so bili tudi v Šoštanju že v drugi polovici 19. stoletja vidni prvi sledovi modernizacije. Pettauers Zeitung je leta 1891 poročal, da je 1. novembra zasvetila elektrika v Voschnaggovi usnjarni in nekaterih njihovih hišah v trgu. Zapis o tem najdemo tudi v knjigi Die Gross-Industrie Oesterreich, ki je izšla 1898 ob 50-letnici vladanja cesarja Franca Jožefa I. Sam trg pa je po pisanju celjske Domovine dobil električni tok leta 1902, nekaj let kasneje tudi javno razsvetljavo in leta 1931, ko so prvič poimenovali ulice in trge, še javni vodovod. Leta 1911 so bile Šoštanju podeljene tudi mestne pravice in s tem status upravnega ter gospodarskega središča Šaleške doline.

V nadaljevanju bomo osvetlili poimenovanja glavnega trga v Šoštanju skozi čas. Poimenovanja so povezana s spremembami državnih struktur in kar ni zanemarljivo – tudi z družbenimi in političnimi spremembami 20. stoletja.

Glavni trg (Haupt Platz) – poimenovanje sega v 18. stoletje – obdajajo večinoma nadstropne hiše. Sredi trga od leta 1892 kljub nekajletni prekinitvi dominira kip Marije. Pred njim je na njegovem mestu stal že precej dotrajan kamniti križ. Na trgu je nekdaj stal tudi pranger, vendar njegovega mesta ne moremo z gotovostjo določiti. V bližini je do izgradnje javnega vodovoda leta 1931 še stal trški vodnjak. V spodnjem delu trga je bil stari lesen most čez reko Pako, ob povečanju prometa nadomeščen z novim želez-

Trg po prvi svetovni vojni

Foto arhiv Muzeja Velenje

znim. Med obema svetovnima vojnama se je trg imenoval **Aleksandrov trg**. Leta 1930, ob prvem poimenovanju ulic in trgov v Šoštanju, so ga znova poimenovali v **Glavni trg**, leta 1934 pa je bil preimenovan v **Kralja Petra trg**. V času druge svetovne vojne je nemški okupator ime ponemčil v **Adolf Hitler Platz**, po drugi svetovni vojni je znova postal **Glavni trg**, leta 1953 pa je dobil ime **Trg maršala Tita**. V 80. letih je trg dobil ime po domačinih, narodnih herojih, **Trg bratov Mravljakov**, kar je ostalo nespremenjeno tudi po osamosvojitvi Slovenije leta 1991. Trg ima danes šestnajst hišnih števil, ki so skozi čas menjavale lastnike in s tem tudi hišna imena. Danes je historično trško jedro Šoštanja v celoti zavarovano kot nepremična kulturna dediščina.

V hišni številki 1 je danes cvetličarna **Nahtigal**, nekdaj pa je bila to Pibernikova hiša. Hišna številka 2 je stavba direkcije nekdanje **Tovarne usnja Šoštanj**. Na tem mestu sta bili na začetku 19. stoletja hišni številki 54 – v lasti Voschnaggov in 108 – v lasti takratne občine. V drugi polovici 19. stoletja so lastniki Lederwerke Franz Voschnagg & Söhne stavbi enovito prezidali z balkoni na pročelju, v delu stavbe pa je bila še pošta.

Lastnik današnje hišne številke 3 se je v 19. st. pisal Cehner, kasnejši lastnik Cerovšek, danes pa je to **Pibernikova hiša** z mestno kavarno in lokali.

Lastnik današnje hišne številke 4 je bil v 19. st. Franz Tlaker, kasneje Adolf Orel (Wohnhaus). Po drugi sv. vojni sta bili v tej hiši železnina in trafika ter stanovanja. Hiša ima podhod, ki vodi do Muzeja usnjarstva.

Prvotni lastnik današnje hišne številke 5 je bil v 19. st. Johann Schwarz, kasneje Adolf Orel,

za njim Vačovnik, danes je to **Ciglerjeva hiša** s stanovanji.

Prvotni znani lastnik današnje hišne številke 6 je bil Johan Valenzi, kasneje Jože Rajšter. Nekdaj je bila v hiši Celjska posojilnica, pa banka in trgovina Potrošnik. Danes je v pritličju lokal, v nadstropju so stanovanja, sama hiša pa ima prehod na notranje dvorišče z gankom.

Zanimiva je hišna številka 7. V 19. st. je bil prvotno njen lastnik Franz Mörtl, kasneje Terezija Galof. Nekdaj je bila v hiši gostilna Pri Galofu. Po drugi svetovni vojni je bila v njej trgovina, danes pa je v pritličju **Mestna galerija** v nadstropju pa stanovanja.

Trg v 30. letih 20. stoletja

Foto arhiv Muzeja Velenje

Jože Totter (Šribarček). Kasneje naj bi bila ta hiša Pirmanškova last. Po vojni je bila v hiši Foto Torna, danes pa je to **Irmanova hiša** s trgovskim lokalom.

Najpomembnejša hiša na trgu je prav gotovo hišna številka 9, bivši trški **špital** in kasneje **mestna hiša** z uro in znamenitim zvonom, vidna na Stari Kaiserjevi suiti iz prve polovice 19. stoletja. V stavbi je bil vse do leta 1955 sedež Občine Šoštanj. Hiša je danes v lasti Društva upokojencev. Lastnik današnje hišne številke 10 je bil na začetku 19. st. Franz Schmid, kasneje Breznik, pa Janez Vidrih, še pozneje naj bi bila to Movhova hiša. Danes je hišna številka 10 **Vučinova hiša**.

Na nasprotni strani trga stoji hiša s številko 11, ki je bila še na začetku 19. st. v lasti Anamarie Leeb, kasneje Ane Filipič, pa last svečarja in slaščičarja Kristiana Kerna, ki je bil prvi poveljnik Požarne brambre Šoštanj – Freiwillige Feuerwehr Schonstein. Do konca druge svetovne vojne je bila to **Goričarjeva hiša**, danes pa so v hiši stanovanja. Lastnik hiše s številko 12 je bil v 19. st. Franz Schmid, kasneje pa je bila hiša v lasti Rose Breznik. Pred drugo svetovno vojno je bila v hiši trgovina s čevlji Bata, po vojni pa trgovina **Borovo**.

Hišna številka 13 je bila v 19. st. v lasti Johanna Tausesa, kasneje Franza Mernika.

Ena najstarejših hiš na trgu je **Kunstova hiša** s hišno številko 14, ki jo lahko vidimo že v Vischerjevi Topografiji Štajerske, kjer še ima prečno slemenitev glede na trg. Na začetku 19. st. je bila v lasti Franza Mesnerja, kasneje Rose Breznik, tudi kot gostilna in hotel Breznik, potem pa sta bila v hiši gostilna in hotel Kunst. Danes je v njej manjša trgovina.

V zgornjem delu trga stoji hiša s številko 15 – to je **Zeličeva hiša**. Na začetku 19. st. je bila v lasti

Kunstova hiša

Foto arhiv Muzeja Velenje

Antona Sholna in kasneje Franca Zeliča, klparskega mojstra, ki je bil tudi poveljnik Prosto-voljnega gasilskega društva Šoštanj. Danes so v hiši stanovanja.

Ob prenovi Levstikove ceste je bila hiša z nekdanjo hišno številko 15 odstranjena. Prvotni lastnik se je pisal Wolf in kasnejši Petkovnik. Gornji del trga zaključuje hišna številka 16. V 19. st. je bil njen lastnik Franz Schwab, kasneje Alois Kossar, za njim še Stroingg in Hauke. Danes hiši pravijo **Gušičeva hiša**. Ob hiši so ostanki **obzidja** nekdanjega gradu Amsthaus z grbom Stratenbachov in letnico 1677.

V gornjem delu trga izstopa **vogalna hiša** s stolpičem, ki pa stoji že na Primorski ulici 1. Hiša stoji v spodnjem delu nekdanjega gradu Amsthaus. V 19. st. je bila v lasti Benedikta Mesnerja, kasneje pa Adolfa Mravlag. Pred koncem stoletja jo je kupil Hans Voschnagg, solastnik tovarne usnja

Franz Voschnagg & Söhne. Danes so v njej stanovanja.

Ponujeni pogled na preteklost trga nakazuje naše ravnanje danes. Edina stalnica v razvoju trga so spremembe. Njegovi prebivalci so se menjali, spreminjalo se je tudi njegovo poimenovanje, celo funkcija, trg pa ostaja, in le upamo lahko, da bo tak ostal tudi našim zanamcem. Spremembe lastništva so povsem naravna posledica ekonomskih gibanj in človekove osebne uspešnosti. Družbene in še bolj politične spremembe 20. stoletja so v temelju spremenile naš odnos do preteklosti in tradicije. Tako je tudi zgodovinski spomin na hišna imena glavnega trga v Šoštanju vse bolj zabrisan. Zato je prav poznavanje poimenovanja trških hiš skozi čas droben doprinos in morda celo dodana vrednost snovalcem prenove, ki bodo v tem našli še kakšen izziv za oživitvev trga.

Šoštanj okrog 1955

Foto arhiv Muzeja Velenje

10 let Muzeja usnjarstva Slovenije

Odpertje razstave ob 10-letnici Muzeja usnjarstva na Slovenskem

Šoštanj, 7. november 2019 – Na Trgu svobode pred občinsko stavbo je v prvem novembrskem tednu potekalo odprtje razstave, ki je bila posvečena 10-letnici ustanovitve Muzeja usnjarstva na Slovenskem (MUS) v Šoštanju. Na panojih, razstavljenih po trgu, je prikazano 10 let delovanja muzeja. Avtorji razstave so: Jernej Hozjan, Miran Aplinc in Mojca Ževart.

Foto arhiv MUS

Foto arhiv MUS

Foto arhiv MUS

Sama prireditev je potekala v dopoldanskih urah, program pa so popestrili učenci iz šoštanjskega oddelka glasbene šole Fran Korun Koželjski. Na prireditvi so o razstavi sami in o pomenu usnjarstva za razvoj Šoštanja spregovorili Miran Aplinc in Jernej Hozjan, ki sta spregovorila kot avtorja razstave, ter župan Občine Šoštanj Darko Menih. Na panojski razstavi je predstavljeno vseh 10 let delovanja muzeja, od samega začetka do danes. Poleg stalnih razstav so bile vseskozi postavljene tudi občasne, zgodilo se je lepo število dogodkov, od katerih so nekateri postali stalni mesečni, nekateri pa so organizirani vsakih nekaj let. Vzpostavljeni so bili programi za vse starostne skupine prebivalstva, pomembna pa je vsekakor tudi strokovna dejavnost, s katero se muzej ukvarja. Glavno poslanstvo muzeja je zbiranje in evidentiranje snovne in nesnovne

kulturne dediščine s področja usnjarstva na celotnem slovenskem ozemlju, pri čemer sodeluje z vsemi pristojnimi inštitucijami in organizacijami ter s posamezniki, ki so nekdam ali pa še danes delujejo v usnjarstvu in z njim neposredno ali pa posredno povezanimi panogami. Cilj razstave je približati muzejsko dejavnost lokalni in širši javnosti ter navdušiti ljudi, da obiščejo muzej, ki je nastal na območju nekdam mogočne usnjarne, ki je ime Šoštanja s svojimi kvalitetnimi izdelki predstavljala po vsem svetu. Šoštanj je kraj, ki je nastal in se stoletja razvijal predvsem zaradi razvijajoče usnjarske panoge, in Muzej usnjarstva na Slovenskem je pravi naslov za vse, ki bi radi izvedeli kaj več o tej dejavnosti, ki je zadnja leta precej v zatonu.

JERNEJ HOZJAN

10-letnica Muzeja usnjarstva na Slovenskem

Natančno deset let po slovesni otvoritvi Muzeja usnjarstva na Slovenskem, 19. novembra, so počastili njegovo 10-letnico.

Najprej so v zunanjem paviljonu muzeja pripravili Vseslovensko srečanje usnjarjev, kjer je zbrane pozdravila direktorica Muzeja Velenje Mojca Ževart z besedami, da je Muzej usnjarstva razgibal kulturno in turistično ponudbo v Šoštanju, in se zahvalila županu in vodstvu Občine Šoštanj za dobro in prijazno sodelovanje. Dodala je, da so letos v zunanjem delu izvedli nekaj ppravkov, ki jih je načel zob časa.

Župan Darko Menih se je na kratko sprehodil skozi zgodovino. Med drugim je povedal, da mineva 231 let od ustanovitve usnjarne v Šoštanju. Ustanovila jo je rodbina Vošnjak, ki se je v več generacijah posvetila usnjarski panogi. Posebej je izpostavil dobro delo in prizadevanja iniciativnega odbora za ustanovitev muzeja, ki je po zaprtju tovarne leta 1999 opravil levji delež, da so se ohranili eksponati. Dodal je, da gre zahvala tudi vsem občanom, ki so muzeju podarili izdelke iz svojih zasebnih zbirk.

Sledila je svečana okrogla miza v Kulturnem domu, kjer so vsi prisotni predstavili svoj pogled na Muzej – na njegov nastanek in tudi njegovo prihodnost. Kustos muzeja dr. Miran Aplinc je izpostavil dober stik z lokalnim prebivalstvom, uvodoma pa je dejal, da so še vedno otroci, stari le 10 let. Kot član iniciativnega odbora je Danilo Čebul predstavil, kako so hranili eksponate najprej v elektrarni, nato na bazenu in se zahvalil vsem podjetjem in posameznikom, ki so bili takrat pripravljene pomagati.

Župan Darko Menih je povedal, da je Občina Šoštanj ponosna, da se je lahko s postavitvi-

Obisk družine Woschnagg z Dunaja

Po posvetu je sledila premiera filma *Rodbina Vošnjak in šoštanjska tovarna usnja* avtorice Pine Špegel.

Praznovanja 10-letnice Muzeja usnjarstva na Slovenskem so se udeležili posebni gostje, člani družine Woschnagg z Dunaja. Po kosilu, na kate-rega jih je povabil Boštjan Gorjup na Vilo Široko, so si ogledali adventno razstavo na dvorcu Gutenbergel in se udeležili posveta v Kulturnem domu. Ob koncu so se jim za obisk zahvalili Mojca Ževart z grafikami, župan Darko Menih s knjigo in USB ključkom ter Boštjan Gorjup.

TJAŠA REHAR

jo muzeja zahvalila vsem generacijam, ki so delale v »fabriki«. Podobno je razmišljal tudi direktor Zavoda za kulturo Šoštanj Kajetan Čop, ki je dodal, da je muzej spomin in opomin, da je usnjarna dala kraju dušo, da je z njo povezano vse, kar je pomembnega – šolstvo, društva in tudi TEŠ. Posveta se je udeležila tudi Natalija Polenc, direktorica Tehniškega

muzeja Slovenije, ki je povedala, da imata oba muzeja skupni cilj in poslanstvo. Pohvalila je delo šoštanjskega muzeja, njegovo postavitvev in kustosa ter poudarila njegov pomen, saj združuje tako tehniško dediščino kot družbeno in kulturno življenje.

Foto arhiv MUS

Foto arhiv MUS

Foto arhiv MUS

Muzej usnjarstva na Slovenskem – 10 let

V letošnjem letu je preteklo 10 let od odprtja Muzeja usnjarstva na Slovenskem, ki je Šoštanj in Šaleški dolini prinesel pomembno poslanstvo ter dodano vrednost, med drugim tudi k razvoju turizma.

Poglejmo, kako je potekala ta, po mnenju nekaterih, uspešna zgodba, ki je zrasla na, kot so se izrazili mnogi usnjarji, pokopališču nekdanje Tovarne usnja Šoštanj. Po zaprtju Tovarne usnja Šoštanj leta 1999 in odstranitvi dotrajane tovarniškega kompleksa leta 2002 je Iniciativni odbor za ohranitev kulturne in tehniške dediščine TUŠ pod okriljem Zavoda za kulturo Šoštanj začel prizadevanja za ustanovitev muzeja usnjarstva. Ob izjemni 210-letni tradiciji usnjarstva v Šoštanju, pomenu in velikosti nekdanje TUŠ, je dobila zamisel iniciativnega odbora o ustanovitvi muzeja široko podporo najprej s strani Krajevne skupnosti Šoštanj, kasneje tudi Občine Šoštanj in Tehniškega muzeja Slovenije. Predvsem pa so zamisel o muzeju usnjarstva podpirali v nekdanjih centrih usnjarstva. Leta 2007 je Občina Šoštanj sprejela odločitev o postavitvi muzeja v odsluženih prostorih nekdanje kopalnice tovarne usnja. Večino sredstev za muzej je prispevala Občina Šoštanj, del pa je bil pridobljen s pomočjo razpisa Evropskega sklada za regionalni razvoj. Po desetih letih od zaprtja tovarne usnja je bila **19. novembra 2009 odprta prva faza Muzeja usnjarstva na Slovenskem**, ki deluje pod okriljem Muzeja Velenje. Ob odprtju sta bili na ogled dve razstavi: **Usnjarstvo v Šoštanju in Usnjarški stroji**. V obeh dopolnjenih razstavah je danes na ogled **395 predmetov**. Z ustanovitvijo in odprtjem muzeja nam je bilo zaupano posebno poslanstvo.

Foto arhiv MUS

S tem muzej zbira, evidentira, dokumentira, hrani, raziskuje in proučuje premično in nesnovno kulturno dediščino usnjarstva na celotnem območju Slovenije ter jo predstavlja javnosti. V desetih letih delovanja je muzej zbral veliko predmetov premične kulturne dediščine. Med njimi so morda najpomembnejši usnjarški stroji in nekatere naprave, orodja, publikacije s področja usnjarstva itn. Nove pridobitve muzej predstavlja javnosti z občasnimi razstavami, aktivno sodeluje z drugimi institucijami, izdaja publikacije, organizira dogodke, sodeluje z lokalno skupnostjo, vzgojnimi in izobraževalnimi ustanovami, društvi in posamezniki. **V desetih letih se je zvrstilo 28 občasni, od tega 6 gostujočih razstav.** S temi aktivnostmi Muzej usnjarstva na Slovenskem bogati kulturno življenje in turistično ponudbo Šoštanja.

Muzej usnjarstva na Slovenskem k strokovni in znanstveni obravnavi zgodovine in dediščine usnjarstva na Slovenskem in dediščine Šaleške doline prispeva tudi z organizacijo strokovnih srečanj ter izdajo strokovnih publikacij. V malo več kot desetletju se je v letih **2008, 2011, 2013, 2015 in 2017** v Šoštanju odvijalo pet simpozijev na temo usnjarstva. Prispevki razpravljavcev, ki prihajajo iz Slovenskih muzejev in arhivov ter drugih zainteresiranih, so izšli v zbornikih v zbirki Gradiva. Sodelavci Muzeja redno objavljajo v različnih časopisih in revijah ter na svetovnem spletu.

Ena izjemno pomembnih oblik zbiranja nesnovne dediščine so pogovorni večeri – **Klepeti pod Pustim gradom**, ki jih Muzej redno pripravlja že vse od leta 2010. V tem času je svoje dragoceno vedenje, znanje in izkušnje s kustosi in obiskovalci muzeja na **66 klepetih delilo že 72 gostov**. Šoštanjčani so Klepete pod Pustim gradom dobro sprejeli in jih

vedno radi obišejo, nemalokrat pa se jim pridružijo tudi obiskovalci od drugod.

V Muzeju usnjarstva na Slovenskem potekajo tudi predstavitve knjig, predavanja, okrogle mize in podobni dogodki, ki jih Muzej organizira samostojno ali v sodelovanju z drugimi organizacijami. V njem se srečujejo usnjarji, zbiratelji, kulturni ustvarjalci, ljubitelji preteklosti, filma in tradicije, poznavalci zgodovine Šoštanja in njegove dediščine ...

Od leta 2012 v Šoštanju na zadnje avgustovske dni potekajo **Poletni filmski večeri**. Na velikem platnu so predvajani filmi in filmski zapisi starejšega datuma ter novejša filmska produkcija tekočega leta. Za profesionalno pripravo in organizacijo filmskih večerov je stala ožja strokovna ekipa, filmsko gradivo pa za projekcijo pripravlja Studio Mozaik. V **osmih letih** je bilo skozi dva večera, prvo leto celo skozi tri večere, prikazanih **186 zanimivih filmov** z izvrinim spremljajočim programom. Poletni filmski večeri so v javnosti naleteli na pozitiven odziv, saj si je v skupno **sedemnajstih večerih** program ogledalo preko **2.900 gledalcev**.

Muzej usnjarstva na Slovenskem radi obišejo tudi otroci iz vrtca in šolarji. Ponuja pedagoške programe za učence osnovnih šol in dijake. Občasno, ob praznikih in drugih posebnih priložnostih, sodelavci muzeja pripravijo tudi druge tematske pedagoške programe, ustvarjalne delavnice, muzejske igralnice, pripovedovalske dogodke in praznovanja otroških rojstnih dni. Posebej veselo je v muzeju ob gregorjevem, v času pusta in božično-novoletnih praznikov. Muzej usnjarstva na Slovenskem je tudi ena od točk, ki jo obišejo udeleženci ekskurzij in vodenih izletov po Šoštanju in Šaleški dolini.

V desetih letih je Muzej usnjarstva na Slovenskem obiskalo **29.505** ljudi vseh generacij. Veseli smo, da je muzej v celoti dostopen tudi gibalno oviranim obiskovalcem. Vrata Muzeja usnjarstva na Slovenskem so na stečaj in brezplačno odprta ob slovenskem kulturnem prazniku, mednarodnem dnevu muzejev, poletni muzejski noči, svetovnem dnevu turizma, Katarininem sejmu in mnogih drugih priložnostih. V muzeju in ob njem je bilo posnetih več prispevkov, reportaž, dokumentarnih filmov, videospotov in umetniške fotografije.

Kot je že bilo povedano, je prišlo v desetletju delovanja muzeja do sodelovanja mnogih zainteresiranih posameznikov in institucij. Predvsem tistih, ki so muzeju odstopili različne predmete, stroje, naprave, usnjarsko literaturo ali svojo zgodbo. Njihov prispevek je neprecenljiv in pomaga k življenju in prepoznavnosti muzeja, zato se jim ob tej priložnosti posebej zahvaljujemo. Zahvala gre tudi matičnemu Muzeju Velenje, Občini Šoštanj, Krajevni skupnosti Šoštanj, lokalnim podjetjem in posameznikom za podporo, brez njih bi bilo delo muzeja močno okrnjeno. Prav tako gre zahvala našim muzejskim sodelavcem, ob katerih je bila marsikatera ideja izvedljiva in delo prijaznejše. Prav je, da ob pogledu na opravljeno delo pogledamo tudi v prihodnost. Zbrano gradivo in znanje o usnjarstvu na Slovenskem že omogoča realno upanje za razvoj muzeja v drugo fazo. Ob prepoznavanju potenciala in pomena muzeja za Šaleško dolino in širši slovenski prostor je uresničitev danes mogoča, vendar kot pred desetletjem potrebuje podporo širše javnosti.

MIRAN APLINC

Literatura

Ob kavi

Ljubitelji poezije in slovenske literature na sploh so od petka, **15. novembra**, dalje bogatejši za zbirko poezije *Ob kavi* avtorice Katje Kočvar. Kočvarjeva je pred leti vstopila v literarni svet s ciklom knjig pravljic pobarvank. Sedem poučnih zgodb si je več ali manj kontinuirano sledilo od leta 2004 pa do leta 2016. Kočvarjevo smo v tem času spoznali tudi kot poeteso, njena poezija je bila objavljena v različnih zbornikih, kot so šaleška Hotenja in koroška Odsevanja ter druga.

Foto Dušan Dobnik

Pesmi so za zbirko nastajale dlje časa. Skozi različna obdobja in življenjske preizkušnje. Za izid knjige se je odločila, potem ko je dala poezijo v branje pesniku in uredniku Blažu Prapotniku. Prapotnik je urednik pri založbi Cerdonis iz Slovenj Gradca in dolgoletni sourednik literarnega zbornika Odsevanja. Kot preizkušen literat je v poeziji prepoznal lepoto pesniškega izražanja, ki se strne v poezijo nežnosti in trpkosti, izkušenj in vprašanj ter zrn modrosti. Rodilo se je sodelovanje, ki je bilo razširjeno na ilustratorko Kajo Kočvar. Ta je zbirko dopolnila s šestimi ilustracijami. Skozi poglavja – Križišča korakov, Postanek med ljudmi, Eden in edini, Iskanje, Otroški smeh in Zorenje – spoznavamo vsebine, ki nam avtorico mestoma približajo, mestoma pa spet ovijejo v skrivnost.

Trojica ustvarjalcev Katja Kočvar, Kaja Kočvar in Blaž Prapotnik je na predstavitvi knjige v šoštanjškem Kulturnem domu razgrnila sladkosti in bridkosti pesnikovanja pa tudi urednikovanja. Avtorica je prebirala pesmi iz posameznega poglavja in skupaj z urednikom in ilustratorko razkrivala zbranim tudi nekatere tehnične podrobnosti. Kaja, ki je že ilustrirala tri knjige maminih pravljic, je knjigo *Ob kavi* videla drugače kot predhodne vsebine. Medtem je tudi precej »izostrila« svoj likovni izraz. Urednik Blaž pa je razkril, zakaj je knjiga tako »lepa«. Uporabil je pisave, ki jih je pred mnogimi leti ročno postavil njegov ded, izbral je barvo in se poigral z zrn kave, s katerimi je naredil privlačno ovojnico. Da ne bi bil večer namenjen samo literaturi, so poskrbele pianistka Aneja Prapotnik, flavtistka Anamarija Božič in violinistka Val Jelenski, dijakinja ljubljanskega glasbenega konservatorija, ki so združene pod imenom A la parrilla igrale ruskega skladatelja Cesarja Kjuja. Navdušenje ob izidu knjige je posprenilo lepo število ljubiteljev literature, Termoelektrarna

Šoštanj pa je del knjig tudi odkupila za svoje delavce. Direktor Termoelektrarne Mitja Tašler je ob tem povedal, da se mu zdi potrebno, da so ustvarjalci prepoznani najprej doma.

V avli kulturnega doma je po koncu predstavitve resnično zadišalo po kavi, ki jo je predstavljala Eko pražarna Lovro. Knjigo je bilo mogoče dobiti za simboličen prispevek, oziroma kakor si je izposodila verz iz Katjine pesmi Milojka B. Komprij, ki je vodila pogovor:

Govorila sva o denarju.
Si rekel,
da cene so hude,
vse je predrago,
jaz pa, da vrednost
vedno določi srce.

Ker resnično velja, da vrednost določa srce, smo prepričani, da bo zbirka *Ob kavi* brana in prebrana, saj je v njej poezija za vsako srce.

MILojKA B. KOMPRIJ

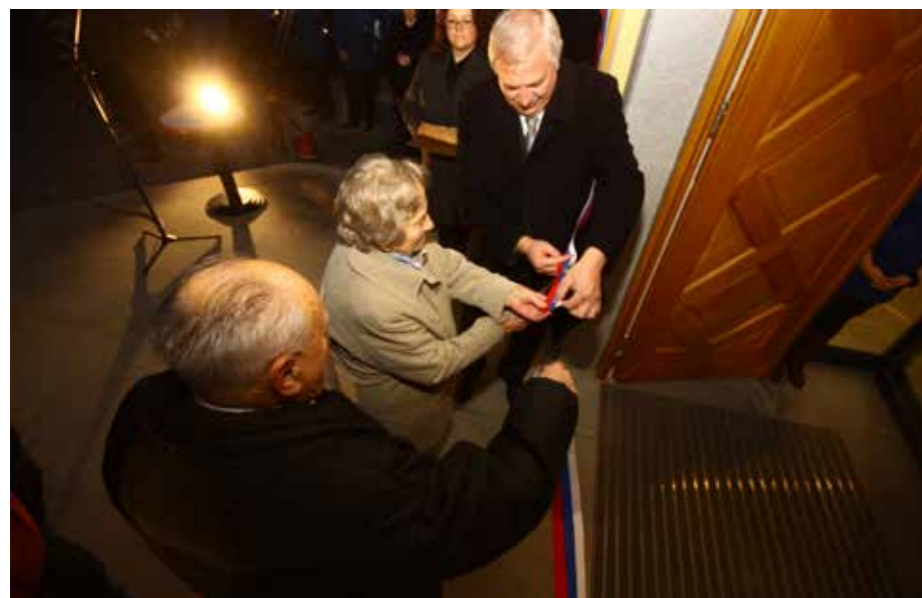
Katja Kočvar (roj. Rozman, 1970), pesnica, je živel v Velenju in zdaj v Šoštanju. Je samozaposlena, ob številkah ji družbo skozi življenje delajo črke. Knjižne izdaje pravljic za otroke si sledijo: *Lučka gre na morje*, 2004, *Škratje Derenovi*, 2005, *Zobna miška*, 2006, *Ogenjček*, 2008, *Moj odpad je zaklad*, 2012, *Legenda o lepem kamnu*, 2013, *Velika avantura malega potočka*, 2016. Knjige je otrokom in vrtcem tudi podarila. Ob Kavi je njena prva pesniška zbirka in gotovo ne zadnja. Kočvarjeva tudi rada potuje, tako v tuje kot domače kraje in največkrat kar vase. Kaja Kočvar ali Kaja Solo ilustratorka je njena hči, ki je pri 22 letih že prepoznana youtuberka in influencerka. Že z rosnimi trinajstimi leti je začela objavljati na Youtube, letos pa je zaigrala v eni izmed glavnih vlog v filmu *Grem/Greš* zagrebške produkcije. Imela je že samostojno razstavo risb. Pesniško zbirko je mogoče dobiti tudi v knjižnicah.

Foto Dušan Dobnik

Foto Dušan Dobnik

Otvoritev

Foto arhiv MUS

Kulturni paberki

Klepet pod Pustim gradom – Ivan Koren

Šoštanj, 30. maja 2019 – Na majski prireditvi Klepeti pod Pustim gradom v Muzeju usnjarstva na Slovenskem v Šoštanju je gostoval Ivan Koren iz velenjske Stare vasi. V pogovoru, ki ga je vodil kustos Jernej Hozjan, je občinstvu razkril marsikatero zanimivost iz svojega življenja.

Večina ga pozna predvsem po njegovem dolgoletnem udejstvovanju na področju čevljarstva. Po končani osnovni šoli se je sprva nameraval vpisati v rudarsko šolo, a se je potem odločil za poklic čevljarja, ker ga zaradi premajhne teže niso sprejeli. Takrat je pač tam veljalo takšno pravilo. Nekaj let je nato popravil v delavnici večinoma rudarske čevlje, nato pa se je prestavil v takratno ljubljansko Namo v center Velenja, ki je v začetku sedemdesetih let ravno odpirala svoja vrata. Nato je svojo de-

lavnico po prenovi preselil v domačo garažo. Na klepetu je obiskovalcem tudi delno prikazal, kako se čevlje popravljajo ročno. Čevljarstvo je namreč obrt, ki počasi tone v pozabo, in tudi mojstrov, ki znajo popravljati čevlje, je vedno manj. Večkrat svoje delo predstavlja tudi

Foto Arhiv MUS

Materin greh

»Ko sem zdaj že pred dobrim letom po slučajni nekje na spletni strani našel to besedilo, me je popolnoma prevzelo. Začuden sem bil ob imenu avtorja, Francetu Bevku ...« je v gledališki list zapisal režiser predstave *Materin greh* Primož Vajdl. In še: »Iz dneva v dan, iz tedna v teden, iz meseca v mesec je vsak od nastopajočih ponotranjil vsebino. Vsak je o svoji vlogi začel razmišljati in svoj lik spustil vase ...«

In resnično bi lahko rekli, da so mladi igralci kulturnega društva Lepa Njiva, ki so uprizorili to

posodobljeno tragedijo, na odru zaživeli z njo. Vsekakor se jim je tak pristop obrestoval, ni se zdelo, kot da se trudijo vrniti v nek čas, ampak so temo skrhanih medsebojnih družinskih odnosov, ki je globalna in vsa obdobja trajajoča, prikazali, kot so jo najbolj znali. Pred gledalcem so zaživeli otroci brez očeta, žena in mama brez moža z ljubimcem in »dobri« stric, ki je bil toliko dober kot slab. Odnos sina do mame je že tako ali tako specifičen, če pa pride vmes do nezaupanja, pa to ne vodi nikamor drugam kot v tragedijo. Kako se tragedija, ki ne terjaja samo enega življenja, razplete, pa pridite pogledat. V šoštanjskem Kulturnem domu so se 15. novembra

Foto arhiv društva

JERNEJ HOZJAN

mlajšim generacijam, ki tega poklica skoraj ne poznajo več. Čeprav je danes že upokojen, še vedno popravi kakšen čevlj, saj brez čevljarstva pri njem pač ne gre.

MILOJKA B. KOMPREJ

predstavili mladi igralci – Barbara Vajdl, Matjaž Letonje, Tinkara Stropnik, Matej Matko, Lovro Pečnik, Štefan Podvratnik, Anja Goličnik, Martina Podvratnik, Anže Pečnik, Urh Fužir, Aljaž Tiršek, Jerneja Hrastnik, manjkal pa je Žiga Vodovnik. Igra je bila odigrana že sedmič in kljub žanru, ki mu publika ni tako naklonjena, je uspela. K izvedbi so prispevali še Aleš Podkrižnik, Grega Pečnik, Rok Juvan, Timi Stropnik, Jernej Pečnik, Nina Rogelšek, Sara Kramar in še enkrat kot vodja predstave Lovro Pečnik ter režiser Primož Vajdl.

Prešerna prireditev, vredna svetovnega dne otroka

V Domu krajanov Skorno Florjan so uživali tako nastopajoči kot obiskovalci. – Na koncu je ob nastopu harmonikarja Mateja Jagra zapela vsa dvorana.

Skorno – Florjan, 20. novembra – Medobčinska zveza prijateljev mladine (MZPM) Velenje vsako leto 20. novembra, na svetovni dan otroka, pripravi praznovanje. Prireditev tradicionalno

Foto arhiv MZPM Velenje

Foto arhiv MZPM Velenje

pripravijo v sodelovanju z društvi prijateljev mladine, ki jih je v Šaleški dolini 15. Zato, da se otroška ustvarjalnost in praznično vzdušje širita po dolini, je prireditev vsako leto v drugem kraju. Letos so bili gostitelji DPM Skorno-Florjan, kjer je nova predsednica Jasmina Stropnik s svojo ekipo prostovoljk izjemno obudila delo društva. Tamkajšnja krajevna skupnost je brez oklevanja za prireditev na stečaj odprla vrata Doma krajanov Skorno-Florjan, dvorana pa je bila skoraj premajhna za vse, ki so prišli na dogodek. Raznolik program, poln instrumentalne glasbe, plesa in petja, so pripravili v sedmih društvih prijateljev mladine iz vse Šaleške doline. Začeli so domačini iz glasbeno izjemno nadarjene družine Mežnar. Ana Marija, Polonca in Florjan so tudi tokrat navdušili. V nadaljevanju so se predstavili mladi pevci iz DPM Kavče s solistko Nušo Bevc, navdušila pa je še ena domačinka Lea Oblak s solo točko twirlinga, DPM Skorno-Florjan pa je zastopala še mlada oboistka Hana Boj. Za DPM Šentilj so zapeli

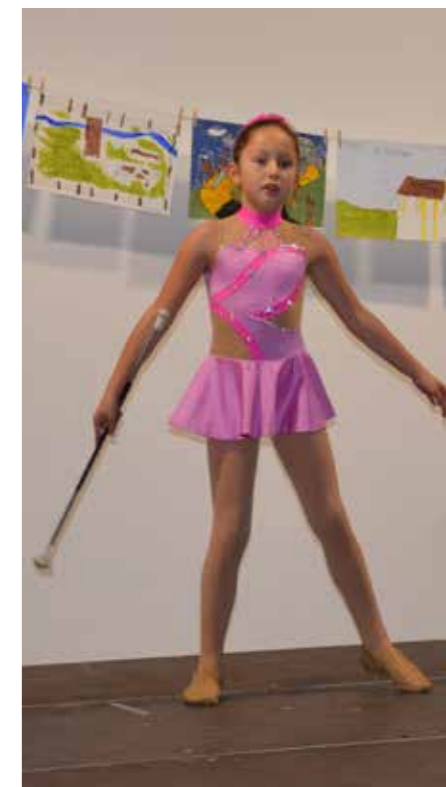

Foto arhiv MZPM Velenje

simpatični mali pevci iz tamkajšnjega vrtca, ki so ob odličnem sprejemu ob pomoči strokovnih delavk dodali še eno pesem več, kot so načrtovali. DPM Paka so zastopale tri odlične mlade pevke. S solo nastopi so se predstavile Maruša Martinc Rednjak, Mija Blažič in Maša Jurko, ki so navdušile tako z izvedbo kot simpatičnim nastopom. To pa velja tudi za člane pevskega zbora Društva upokojencev Paka, ki so prav tako poskrbeli za dvig razpoloženja v dvorani. DPM Škale je poskrbel za nastop odlične mlade balerine Neže Radšel, DPM Konovo pa za nastop mlade pianistke Ine Marinič. Da je že vaje mikrofonov, odrov in stika s publiko, je dokazal domačin Denis Trap, ki se je med nastopom spustil z odra in s svojo različico Mežkove »Julije« požel iskren aplavz. Prireditev so zaključili z nastopom Mateja Jagra, odličnega harmonikarja iz DPM Šmartno ob Paki. Spontano so harmoniki pritegnili vsi v dvorani in tako na najboljši možni način zaključili prireditev s pesmijo »Čebelar«, ki jo očitno poznajo in znajo vse generacije. Brez otrok in brez čebel ni naše prihodnosti, zato bi lepši zaključek prireditve, ki jo je povezoval Boštjan Oder, težko zrežirali. Obiskovalcem je bilo zelo všeč, da je bila prireditev tudi medgeneracijsko obarvana, kot tudi to, da so prevladovali nastopi otrok, ki vedno navdušijo s svojo pristrčnostjo in ustvarjalnostjo. Skozi program, s katerim so obeležili tudi 30-letnico sprejetja Konvencije o otrokovih pravicah, so spoznali tudi sodelujoča društva prijateljev mladine. V njih se prostovoljci vse leto trudijo, da v svojih okoljih pripravljajo pestre programe za otroke in družine, enkrat letno pa se pod taktirko MZPM Velenje predstavijo na skupni prireditvi, kar jih še bolj poveže.

BOJANA ŠPEGL

Življenje piše zgodbe

Življenje kot ...

O gospe Ljudmili ali Milki Žabkar, rojeni Krajnc, in o njenem življenju bi lahko napisala knjigo. Ne zaradi let, ki jih je do sedaj doživela, temveč zaradi bogate vsebine, ki jim jo je dala. Gospa Ljudmila, za domače tudi Mili Žabkar iz Topolšice, je v septembru praznovala 92 let življenja. A je nisem obiskala zaradi tega. Obiskala sem jo, ker so me nanjo opozorili mnogi, ki jo poznajo. In tisti, ki vedo vsaj malo povedati o njej, govorijo o njeni neverjetni življenjski energiji, spominu in sledih, ki jih je pustila v okolju. Nekaj tega bom skušala prenesti na papir, čeprav vem, da bom njeni zgodbi naredila krivico. Tako živo in iskreno je namreč spregovorila o svojem življenju, da mu bo tale zapis naredil škodo. Po drugi strani pa bi bila večja škoda, če ga ne bi bilo.

Foto Dejan Tonkli

Otroštvo v Šoštanjju pred drugo svetovno vojno
»Otroštvo sem imela res lepo,« pove in zasijejo ji oči ob spominu na ata Franca, ki je gradil hiše za svojo družino. Po poklicu je bil krojač, iz Kokarij, in je prišel v Šoštanj delat k usnarju Vošnjaku. Mama Terezija je bila Poklekova iz Šoštanja, poročila sta

se leta 1919. Šele Družmirje 72, četrta hiša, ki sta jo mama in ata postavila ali kupila, je postala tudi dom za njunih pet otrok, Zinke, Slavice, Milke, Franca in Olge. Pove, da je bil ata enkrat skoraj tepen, ker je gradil hitreje kot njegov sosed in da so bili ob prodaji ene hiše ob ves denar, ker je prišlo do menjave valute in je vrednost čez noč padla. Zelo spoštljivo govori o svojih starših in o svoji družini, spoštljivo in s toplino. Starša sta ji privzgojila poštenost, delavnost pa tudi iznajdljivost in prijaznost. Na Družmirje ima najlepše spomine. »Sosedje so bili Železniki, pa brat od kiparja Ivana Napotnika, pa naprej so bili Prazniki, Tamšeti, Švarci, Jurči, Basisti ... hiše so bile vse do križa. V Družmirju je stal tak velik križ, zdi se mi, da je bil kar potopljen, da ga niso odstranili, ko se je Družmirje začelo pogrezati. Po cesti dalje do farne cerkve je ob praznikih tekla procesija, od Bodjana do Šoštanja je bilo

veliko kapel. Na Cankarjevi cesti je še ena, drugih ni več. Otroci smo na procesijah nosili rože v košarah in igrala je godba tovarne usnja. Naša hiša je stala ob robu gozda, v njem je bilo polno borovnic, s sestro sva jih prodajali gospem v Šoštanju, Kunstovi, Pibernikovi; k Teranu in Movhu

MILOJKA B. KOMPREJ

1. del

Nadaljevanje v naslednji številki Lista

Foto osebni arhiv

sva šli ... in spomladi regrat, takrat ni bilo solate.« Ob nedeljah sta s sestro Slavi hodili k teti v Ravne »ribat« pod. Mama in ata jima nikoli nista rekla, da morata dati denar njima. Denar sta porabili za obleko, nikoli za sladkarije. Spominja se, da je na Polzeli obirala hmelj in zaslužila 300 dinarjev. Porabila jih je za blago, vedno je bila lepo oblečena. V spominu ji je ostala pot do starega ata, ki je stanoval v tako imenovani ubožni hiši v Šoštanju. Nosila mu je hrano, s sestro Slavi sta se spotoma ustavili na Strojnikovi žagi in nabrali žagovine, da jo je imel za pljuvalnik. Družmirje je bilo bogato naselje, same njive, veliko je bilo hmelja. Pri Čoku je bila gostilna, pri Virneku sta bila dva brata, ki sta imela skupaj hiši, zelo premožni so bili. V zadnji hiši pred Velenjem, ki je bilo takrat še naselje parih hiš, je bil kovač, priimka se ne spomni. V bližini je bil »stari jašek«, tam je bila trgovina za rudarje. S Slavi sta hodili tja z vozičkom po robo za sovaščana knapa. Vsakega petnajstega v mesecu. 1. novembra sta s sestro pleli in lepšali grobove na družmirskem pokopališču, predvsem tiste od malih otrok. Španska jih je dosti odnesla. Z župnikom Grilom sta si bili dobri, pomagali sta zvoniti v cerkvi sv. Mihaela in peči hostije. »Take velike škarje so bile in noter si vlil zmes moke in vode,« se spomni in da sta za plačilo lahko pojedli »obrezline«. V cerkvi so bili trije zvonovi, enkrat jo je ob zvonjenju neslo čisto na vrh ... pa krave je pasla, fara je imela veliko posest, tudi konje in hlapca in dekle. V Slomškovem domu, ki je stal ob cerkvi, je bilo veliko iger, Ljudmila, Slavi in Pepca Gostečnik so peli

Foto osebni arhiv

Tri kralje. Kar iz debelega papirja jim je naredil ata kronice in s »popom« nalepil zvezdice. Mama pa je naredila lučko. Kar iz tiste luči, ki je bila za v štal. Postavila jo je v sito in ovila v krep papir. Ja, drugačni, skromni, a veliko bolj srčni časi so bili. »Za denar pobirat smo imele škatlo od cikorijske, štiri krone so bile en dinar, koliko je bilo smeha! Pa tepežni dan so izkoristile po gostilnah, takrat so bili v Šoštanju gostilničarji Kunst, Pibernik, Galof, Teran in Ježovnik. In Miklavžu so nastavile. Še Langusova dva, ki sta bila sicer zadržana, sta sprejela krožnik. »Doma smo ostali brez »talerjev« vse smo znosile po mestu.« Pri Delopstih (starši Jožeta Delopsta), ki so imeli pekarno, so spekli zelo dobre parkeljne.

Šoštanj med vojno

Milko Krajnc je vojna v Šoštanju doletela tik pred koncem osnovne šole. Dva meseca je imela še nemškega učitelja, prej jih je poučeval učitelj Kurnik.

Ko so Nemci prišli v Šoštanj, so nekatere družine takoj izselili v Srbijo. Senice, ki so imeli trgovino, Kozlevčarje, ki so imeli mesarijo, tudi Lenarta, ki je imel frizeraj. V njihove »kšefte« so dali Bukovince. »To je bil nek poseben narod, ne vem točno, kakšen jezik so govorili, neko mešanico, seveda so znali nemško. In sva spet s Slavi vozili tudi njihovo prtljago z železniške postaje.« Tudi pri Lenartu (iz Srbije je šel v Novo mesto, ker je izhajal od tam), kjer se je gospa Milka med vojno izučila, je bil šef Bukovinec Wilhen Kerzemenicky z družino. »In nimam kaj reči čezenj!«

»Mama je znala nemško, pri nas so se ustavljali tako partizani kot Nemci.« Nemci so bili nastanjeni tudi v dvorani pri cerkvi sv. Mihaela. Proti koncu vojne so nekateri Nemci želeli prebegniti k partizanom. Mama jim ni upala pomagati.

Na vprašanje, kako je živela v času vojne, pove, da v bistvu dobro. Učila se je pri Lenartu za frizerko in se vozila v Celje v šolo, Elica Kompan je bila pomočnica, na malico sta hodili k Teranu. Vošnjaki so tudi med vojno skrbeli za svoje delavce. Nabavljali so jim moko, delavci so lahko plačali na obroke. Mama je pekla kruh tudi za partizane, celo peko so včasih odnesli. Spominja se svoje poti na Vilo Široko, frizirala je tamkajšnjo gospodarico Melvino (ženo zadnjega tovarnarja Herberta). Bela potka je vodila do vile mimo vratarne, o Vošnjakih in Melvini govori samo dobro. »Bila je Hrvatica, a se je trudila govoriti po domače, v bistvu je bila zelo preprosta. Grdo so naredili Nemci z njo, ubili so jo v Celjskem piskru.« Pove tudi, da do tega najbrž ne bi prišlo, če se Melvina po izpustu iz zapora ne bi kazala v Šoštanju, menda so jo Šoštanjčani zatožili, da so jo spet zaprli.

S prijateljico Marijo Pocajt sta bili partizanski kurirki, veliko šoštanjskih fantov, vajencev je bilo med partizani. Našteje jih nekaj: Stane Ravljen, Maks Ošlovnik, Ivan Urek, Vinko Tajnšek, Žrebelček ... Ena izmed postojank je bila v Šentilju pri Velenju. Tam je bila tudi tiskarna in nekega dne so ju Nemci na poti iz Velenja v Šoštanj ujeli. »Halt!« se je zaslislalo nenadoma. Milka je nosila hlače, sive španarce, in imela v žepih polno letakov in pismo za župana, ki je bil v Strojnikovi žagi. Ko je zaslislala ukaz, je smuknila v bližnjo hišo in vrgla letake v nek čeber, ki je bil pod stopnicami. A Nemci so bili že za njo in jo skupaj s prijateljico in nekim partizanom, ki so ga imeli privezanega na sanke, odpeljali na zaslisanje na Velenjski grad. Tam je bila nemška postojanka. »Bila je grozna noč,« ni verjela, da jo bodo izpustili. A so jo, zanjo in njeno prijateljico je jamčil njen šef iz »kšefta«. Mladi partizan žal ni imel sreče. Ustrelili so ga. Da jo je tako srečno odnesla, se ji še danes zdi popolnoma neresnično, mami sploh ni povedala, da je bila zaprta.

Gospa Ljudmila je tudi med vojno potovala. Mlado dekle osemnajstih let si je veliko upalo. K sestri, ki je bila prisilno odvedena na delo v Nemčijo, je nekajkrat potovala z vlakom. »Ob 12.00 smo zaprli »kšeft«, ob pol dveh sem bila na vlaku za Celje, od tam do Maribora in naprej v Gradec. Od tam po električni progji do hotela, kjer je delala sestra.«

Pove, da je bilo to obdobje, ko so po Sloveniji pobirali mlada dekleta (letnice 1925), ki so morale pomagati nemškim ženam. Može so bili itak vsi na fronti. Mlada dekleta so postavili na oder, da so si jih nemške gospe ogledale in izbrale pomoč. Sestra Slavi je dvakrat pobegnila, mama jo je prvič skrila doma na podstrešju, a so jo Nemci odpeljali, nič niso storili družini. Drugič, ko je pobegnila, je ostala v Gleinherberku, kjer je bila vojaška bolnica in hotel. Tja je hodila Milka pogosto »in prav fajn je bilo«. Ampak tudi od tod je Slavi pobegnila in se doma pridružila partizanom, še prej pa sta namesto očeta in mame opravljali kurirsko službo za partizane.

Veliko pove tudi o sestri Zinki Kostanjšek, Zini ji pravi. Poročila se je zelo mlada, župnik je imel potrebo, da je to oznanil pri maši. Kasneje se je med slovenske planince nepozabno zapisala po

več desetletja trajajočem delu v Koči na Sedmerih jezzerih. Težko življenje je imela njena sestra, še zdaj obžaluje nesrečo z njenim možem in sinom. A Zinka je veljala za pogumno in uspešno žensko.

Med vojno so Nemci mobilizirali tudi Milko Krajnc. Pravi, da je ni bilo nič strah, ni razmišljala, da bi se ji lahko zgodilo kaj hudega. Dobil je poziv, malo pred koncem leta 1944, da se mora javiti na železniški postaji v Šoštanju. Tam so bile tudi druga dekleta njenih let, vse so morale na vlak do Celja. V negotovo usodo jih je spremljal šoštanjski župan, katerega priimka se ne spomni. V Celju so morale prespati zaradi razdrte proge. Ko pa so prišle z vlakom v kraj tik ob Avstrijski meji, so jih nastanili v šolo. Vsako jutro so se morale javiti na delo. Na delo so hodile kakšna dva kilometra daleč, prevažale so samokolnice z različnimi materiali. V tem mestu je bilo veliko ujetnikov. Ti so sekali gozd in delali tankovske ovire iz podrtih in olupljenih debel. Bilo je zelo mrzlo, lahko so si sicer kurili ogenj, a vsi ujetniki se niso smeli greti. Na božič so dekleta spustili domov. Kar tako naenkrat. Peš so šle do Celja, ker je bila proga spet razdrta. V Celju sta s prijateljico doživeli nekaj nenavadnega. Lačni in utrujeni sta se zatekli v gostilno poleg kina in gostilničarki razlagali svojo usodo. Dala jima je hrane, okoli njiju je bilo polno Nemcev. K njima je pristopil eden izmed njih in ju nagovoril v slovenščini. Ponudil jima je prenočišče, a sta ga seveda zavrnili. Potem je odšel, po njiju pa je prišla njegova žena. Izkazalo se je, da je Slovenec, ki je služil Nemcem. Prespali sta in se srečno vrnili domov. Gospa Milka je ohranila stike s to gospo. Po vojni se ji je zelo slabo godilo. Može se ni vrnil iz vojne, ostala je osovražena in z dvema malima otrokoma.

Foto osebni arhiv

Muzikal Addamsovi bo navdušil svoje oboževalce

V Mestnem gledališču ljubljanskem so 4. aprila letos slovenskemu občinstvu premierno predstavili muzikal *Addamsovi* avtorjev Marshalla Brickmana, Ricka Elicea in Andrewa Lippa, ki je na broadwayski sceni doživel premiero leta 2010 in od takrat že več kot sedemsto ponovitev. V slovenski jezik je besedilo z veliko humorja prevedel Andrej Rozman Roza, predstavo pa je režiral makedonski režiser Aleksandar Popovski, ki je od letošnjega leta umetniški direktor Drame SNG Maribor.

Morbidno čudaško, a nadvse zabavno družino Addams si je zamislil ameriški ilustrator stripov Charles Addams in njene zgodbe začel od leta 1938 objavljati v tedniku *The New York Times*. Takrat so bili njeni člani Morticija in Gomez, njuna otroka Bucko in Sreda, stric Gnoj, babica, butler Krč, roka z imenom Thing (Stvar) ter Gomezov bratranec. A zares so zasloveli šele v letih 1964–1966, ko je ZDA obnoredela istoimenska televizijska nadaljevanka – in del nje je bil tudi do danes popularni uvodni song, ki vključuje značilno tleskanje s prsti in ga je skomponiral Vic Mizzy, takrat že veteran Broadwaya in glasbenih lestvic. Sledila sta filma *The Addams Family* (1991) in *The Addams Family Values* (1993) z Anjelico Huston in Raulom Julio v glavnih vlogah, film *The Addams Family Reunion* (1998), tokrat z igralcema Timom Curryjem in Daryl Hannah, vmes (1992–1993) pa je bila posneta še risanka *The Addams Family* ...

Zakaj toliko pozornosti? S čim je ta mračna družina – z vsemi svojimi srhljivimi in hkrati komičnimi običaji in fetiši – osvojila srca množic? V 60. letih prejšnjega stoletja, ko so ženske v večini polnile vloge vzornih gospodinj, poslušnih žena in predanih mam (kot je veleval »bonton«), je drzna, seksualna Morticija, ki dejansko vodi družino Addams, saj zmeraj doseže tisto, kar ona hoče, morala delovati kot prikazen. Sploh odkrito erotični odnos med njo in Gomezom, s prvimi sadizma in mazohizma, je moral povzročiti takratnim tv-gledalcem precejšnji šok. O takšnih stvareh se ni govorilo, bile so tabu. Hkrati pa ni bilo Morticiji česa očitati – saj je bila vzorna gospodinja, zmeraj čudovito urejena (pa kaj, če je namesto pudra uporabljala pecilni prašek?), odlično je kuhala (pa kaj, če je s hamburgerji hranila svoje mesojede rože?), rada vrtnarila (pa kaj, če je vrtnicam rezala cvetove, ker so se ji gabili?). Vzorno je skrbela tudi za svojo namišljeno mačko in je celo govorila francosko – torej je bila izobražena, kar takrat ni bilo pri ženskah povsem samoumevno.

In Gomez? Ekscentrični multimilijonar, ki denar služi z investicijami v močvirja, krokodilje farme, tovarne za nagrobne in rudnike urana, obvlada metanje nožev in s svojo ženo rad pleše vročerkvni tango. No, konec koncev bogataši si lahko marsikaj privoščijo – tudi aristokratske razvade in precejšnjo ekstravagantnost.

A družina Addams, ne glede na to, da radi eden drugega mučijo z mučilnimi napravami in si za zabavo podtikajo dinamit ali raznorazne strupe, je imela in ima tisto kar najbolj šteje – medsebojno ljubezen. Njeni člani si jo resda izpovedujejo na nenavadne načine, a da ljubijo eden drugega – tudi babico, čeprav nihče izmed njih ne ve, čigava mama je to – je več kot jasno, o tem ni dvoma. In še nekaj je na njih izredno simpatično: nimajo predsodkov do drugačnih od sebe. Kot pravi Morticija: »Kar je normalno za pajka, je katastrofa za muho.« Stvari je treba torej razumeti z več zornih kotov.

ALICE ČOP

Zaplet muzikala *Addamsovi* je dokaj preprost: Sreda je zdaj najstnica in se je zaljubila v »navadnega smrtnika«, Lukasa Krnekija. Rad bi postal mrliški oglednik. Spoznala sta se v Central parku, kjer je hodil po poteh nanizanke *Zakon in red: Enota za posebne primere*. Sreda ga rada muči z noži in to mu je zelo všeč ... Da bo torej Lukas res »posebni primer«, je jasno od začetka. Kot tudi to, da bo morala družina Addams spoznati tipično konvencionalno, ameriško družino Krneki, ki prihaja iz Ohia, kjer ima oče – kavboj Krneki konjsko farmo, mama Krneki obožuje rumene volančke, povrh pa še verjameta v moč pozitivnega mišljenja. Skratka sta pravo nasprotje Addamsovih in eni drugim niso niti malo všeč. Zato Sreda prosi Gomeza, naj Morticiji ne pove, da se z Lukasom nameravata poročiti. To je prvič, ko bo Gomez Morticiji nekaj zamolčal – in zato ima tudi slabo vest. Morticija sluti prevaro in Gomezu nameni serum resnice, vendar ga pomotoma spije gospa Krneki, iz katere kar izbruhnejo na dan vsa zadržana čustva; možu pove (čeprav se ne spodobijo), da ni srečna, ker v njunem zakonu ni več strasti ... Ta dogodek sproži celo verigo reakcij ostalih: tudi Gomez z Morticijo in Sreda z Lukasom imajo nerazrešene težave, o katerih se bo treba pogovoriti. A ljubezen na koncu premaga vse težave in tako doživimo kar štiri »happy endinge«.

Predstava, ki traja dobri dve uri pa pol, ima v prvi polovici vsekakor boljši tempo in je dramaturško bolj kompaktna, gledalsko zanimivejša; druga polovica (po pavzi) je nekoliko raztreščena, kot nepovezana s prvo, prepolnjena je s solopeskimi nastopi posameznih likov in parov, ki se vlečejo in ne pokažejo ničesar novega ne v koreografijah ne v vsebini, vendar se na samem koncu nekoliko odkupi, spet ulovi dih in finale ne razočara. Gledalcev, ki so prišli obujat spomine na svojo

priljubljeno nanizanko ali film, predstava ne bo pustila na cedilu, čeprav res ne ponuja nobenega presežka in z ničemer – razen dobro odigranih in večinoma zelo solidno odpetih ter odplesanih vlog (koreografija je delo Anje Möderndorfer) – ne preseneti. V glavnem je paša za oči.

Igralsko vsekakor izstopata Uroš Smolej in Iva Krajnc Bagola, ki imata odlično kemijo in sta v vlogah Gomeza in Morticije očitno uživala. Če sta onadva vročekrvni par, ki si nenehno z dotiki izkazuje ljubezen, sta Sreda Viktorije Bencik Emeršič in postpubertalno nerodni Lukas Matica Lukšiča pravo nasprotje – hladno zadržana, krožita eden okrog drugega kot predatorja. Enako kot predniki Addamsovih je tudi babica – čarovnica Nataša Tič Ralijan precej razkošna kreacija. A srca vseh gledalcev najbolj gane Jaka Lah v groteskno-humorni vlogi Gnoja, ki v zaključku predstave odleti na doma izdelani raketi k svoji ljubljani Luni (vprašanje je le, če tudi doleti ...).

Kostumografka predstave Jelena Proković prvotno modna kreatorka, rojena v Srbiji, je v gledališki prostor stopila s prihodom v Slovenijo in od takrat ustvarila veliko odmevnih kostumografij – za *Peer Gynta* je leta 2016 prejela Borštnikovo nagrado. Njene čudovite kostume k predstavi *Addamsovi* so, kot sama pravi, navdihnili črno-beli horor filmi B-produkcije, estetika filmov Tima Burtona in predvsem legendarna nadaljevanka *The Addams Family*. »Ta projekt je bil po eni strani zelo zahteven, po drugi strani pa je bil za kostumografa

prava poslastica,« je povedala za gledališki list uprizoritve.

Kostume v tej predstavi še posebej izrazito dopolnjuje odlična maska – torej ličenje igralcev. Oblikovalka maske Špela Ema Veble se je morala vsakemu liku posvetiti zelo individualno, saj je za nekatere like morala izdelati protetične dele obraza, še posebej za butlerja družine, Krča, ki ima umetne ličnice in čelo, za druge pa je morala oblikovati kar zahtevne lasulje, denimo za Morticijo; njeno lasuljo so potem kar dva meseca izdelovali v Londonu, iz naravnih materialov. Vsi člani družine Addams so seveda močno naličeni – predniki družine Addams, oziroma njihovi duhovi, so izrazito beli (kostumi pa blede plavkasto-sivkasto-vijoličnih, »duhastih« odtenkov), pri vseh pa je bravurno uporabljena tehnika senčenja. Bolj naravno, vendar popolnoma v stilu začetka 70. let prejšnjega stoletja, so naličeni in sfrizirani vsi trije Krnekijevi.

Pri nastajanju celotne likovne podobe predstave je bilo očitno veliko sodelovanja med posameznimi ustvarjalci, saj je rezultat vse, kar lahko oboževalci te franšize pričakujejo in še veliko več.

Še posebej domiselna je scenografija Urše Vidic. »Ko govorimo o družini Addams, se soočamo z močno zaznamovano vizualno podobo na nivoju ikonografije. Kako preseči to prepoznavnost in s čim jo nadomestiti, mi je predstavljalo velik izziv. Odgovore in rešitve sem iskala skozi široko paleto umetnostnozgodovinskih obdobj. Končna

Foto Peter Giodani

vizualna podoba prostora je tako izrazito eklektična, v njej pa se izrisujejo arhitekturni elementi gotike, srednjeveške zbirke čudes, slikarstvo monstroznih reprezentacij ter filmska produkcija 20. stoletja. Pri slednji izpostavljam film *The Haunted House* Busterja Keatona, ki mi je bil glavni vir navdih za zasnovno osnovnega prostora in njegovih potencialnih komičnih razsežnosti,« je povedala za gledališki list k uprizoritvi. In prostor je po mojem mnenju izkoristila maksimalno in zelo učinkovito – čeprav se veliko hodi po stopnicah na levi in desni, ponuja precej možnosti sprememb (knjižnica, mučilnica, grobnica, sprejemna soba, avla) in tako imamo občutek, da pred nami stoji velika hiša, polna skritih kotičkov.

Mogoče bi še omenila, da je glasbeni vodja in avtor priredbe aranžmajev Laren Polič Zdravič vse skladbe iz originalne partiture za MGL instrumentalno na novo aranžiral in jih avtorsko »zmiksala«, dodal je tudi nekaj glasbenih vložkov in zvočnih učinkov. Glasbo na posnetku izvajajo Barbara Gradišek, Matej Kužel, Miha Petric, Luka Ipavec, Lazaro A. H. Zumeta, Žiga Kožar, Jan Gregorka in Laren Polič Zdravič.

Če imate torej radi družino Addams, pa naj bo to iz filmov, risank ali nanizanke ali pa ste navdušeni nad bizarnim, rahlo morbidnim, vendar hkrati prijaznim črnim humorjem, je ta predstava kot ustvarjena za vas in vam vsekakor priporočam njen ogled. Zagotovo vam bo popestrila večer.

Mestno gledališče ljubljansko; avtorji: Marshall Brickman, Rick Elice, Andrew Lipa, prevod: Andrej Rozman Roza, režija: Aleksandar Popovski, dramaturgija: Eva Mahkovic, scenografija: Urša Vidic, kostumografija: Jelena Proković, oblikovalka maske: Špela Ema Veble, koreografija: Anja Möderndorfer, glasbeni vodja in avtor priredbe aranžmajev: Laren Polič Zdravič, korepetitor: Jože Šalej, lektorica Maja Cerar, oblikovanje svetlobe: Andrej Koležnik; igrajo: Iva Krajnc Bagola, Uroš Smolej, Viktorija Bencik Emeršič, Jurij Weiss, Jaka Lah, Nataša Tič Ralijan, Filip Samobor, Gašper Jarni, Tanja Dimitrevska, Sara Gorše, Lina Akif, Gaber K. Trseglav/Rok Prašnikar, Barbara Ribnikar/Lena Hribar, Robert Korošec, Matic Lukšič

Predstava 28. 10. 2019 v MGL

Foto Peter Giodani

Foto Peter Giodani

Foto Peter Giodani

Mestna knjižnica Šoštanj – december 2019

KNJIŽNI SEJEM

PONEDELJEK, 2. 12. 2019, 10.00–18.00

Za vse ljubitelje starih knjig, sejem rabljenih knjig, prvi ponedeljek v mesecu.

Da knjige ne bi romale na odpad, jim skušamo najti na sejmu nov dom, tako ohranimo dostojanstvo starih sporočil za vsakogar, ki si bo vzel čas zanjo in njene porumenele liste.

Poleg podarjenih knjig prodajamo tudi knjige, ki so odslužile svojo nalogo v naši knjižnici, z namenom, da strastnim bralcem in zbirateljem. Simbolična cena knjige je 1 €.

RAZSTAVE

**MLADOST V MOJEM KRAJU ... PRED DAVNIMI ČASI
DECEMBER 2019**

Fotografije in spomine na mladost v mojem kraju bodo z nami delili nekateri Šoštanjčani. Razstava na temo naslova literarnega natečaja Mladost v mojem kraju bo na ogled v decembru 2019 in januarju 2020.

**RAZSTAVA NA OTROŠKEM ODDELKU
ZIMSKA PRAVLJICA**

Na otroškem oddelku bomo pripravili pravljice, ki govorijo o naravi in živalih pozimi. Vse knjige si bodo otroci lahko izposodili.

46. MALA NAPOTNIKOVA KIPARSKA KOLONIJA

Letos je potekala že 46. mala kiparska kolonija, ki jo je organizirala Medobčinska zveza prijateljev mladine Velenje. Osnovno vodilo kolonije je ohranjanje spomina na rojaka, kiparja Ivana Napotnika. Mladi kiparji iz 8 osnovnih šol iz Velenja, Šoštanja in Šmartnega ob Paki ter dve ekipi velenjske umetniške gimnazije so dvodnevno ustvarjalno druženje posvetili tudi obletnici najmlajšega slovenskega mesta Velenja.

Delo mladih kiparjev so usmerjali likovni pedagogi iz posameznih šol in mentor kolonije, akademski kipar Silvo Kretič.

Večina letos nastalih del bo na ogled v Mestni knjižnici Šoštanj do konca meseca decembra.

MARJETKA BLATNIK

BOŽIČEK ZA EN DAN ALI MAJHNA ŠKATLA ZA VELIK NASMEH

do 3. 12. 2019, Knjižnice Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki

Postani Božiček in obdari otroka! Izdelaj majhno škatlo za VELIK nasmeh. Kaj še čakaš? Akcija ... Poišči staro škatlo za čevlje ... okraši jo ... napolni z darili ... in odnesi na zbirno mesto v Knjižnico Velenje, Šoštanj ali Šmartno ob Paki.

POTOPIS

**BARBARA POPIT: ANTARKTIKA
TOREK, 3. 12., 18.30**

Barbara Popit pravi, da je po duši popotnica. Zelo rada potuje in spoznava nove dežele, ljudi in njihovo kulturo.

Predstavi nam bo Antarktiko, nam oddaljeno ledeno deželo, ki jo je navdušila s svojo lepoto in z neokrnjeno naravo.

RAZGLASITEV NAGRAJENCEV LITERARNEGA NATEČAJA

**MLADOST V MOJEM KRAJU ... PRED DAVNIMI ČASI
TOREK, 10. 12., 18.30**

Zaključna prireditev literarnega natečaja Mestne knjižnice Šoštanj in Vile Mayer ter odprtje razstave Mladost v mojem kraju. Mestna knjižnica Šoštanj je v sodelovanju z Vilo Mayer pripravila literarni natečaj za učence OŠ Karla Destovnika - Kajuha Šoštanj. Nagrade bo podelila članica Mestne knjižnice Šoštanj, Youtube in Instagram vplivnica, ki jo poznamo pod vzdevkom Kaya Solo. V programu bodo sodelovali učenci interesne dejavnosti Na odru.

Z dogodkom se bomo spomnili tudi obletnice rojstva Karla Destovnika - Kajuha (13. decembra).

PRAVLJIČNA MEDITACIJA ZA OTROKE Z JANJO IN MEDVEDKOM TAPKOM

ČETRTEK, 12. 12., 17.00

Sproščanje s pravljico meditacijo in tapkanje, pri katerem se bodo otroci »polnili« s pozitivno in ustvarjalno energijo. Otroci se zelo hitro odzovejo na tapkanje, kadar pri tapkanju uporabimo medvedka ali kako drugo igračko. Na ta način otroci prenesejo vse svoje težave na igračko in se lažje znebijo svojih težav.

Ura pravljic je namenjena otrokom, starejšim od treh let, ki na pravljicah lahko ostanejo brez spremstva staršev. Z vami bo Janja Rednjak.

PRAVLJIČNA JOGA

ČETRTEK, 19. 12., 17.00

Ob poslušanju zgodbe bomo otroke popeljali v svet jogijskih položajev (asan). Postali bodo lahko hrabri junaki, pogumni levi, zviti krokodili, lahkotni vetrovi ali pa prikupni kraljeviči in princeske. Pravljica joga je namenjena otrokom, starejšim od treh let, ki na pravljicah lahko ostanejo brez spremstva staršev. Z vami bosta Nina Časl in Marjetka Blatnik.

Mayerjevi otroci na počitnicah
Vir: Vila Mayer

Razglasitev nagrajencev literarnega natečaja:

Mladost v mojem kraju ... pred davnimi časi

Mayerjevi otroci na počitnicah (Vir: Vilo Mayer)

Zaključna prireditev literarnega natečaja Mestne knjižnice Šoštanj in Vile Mayer ter odprtje razstave Mladost v mojem kraju

Mestna knjižnica Šoštanj je v sodelovanju z Vilo Mayer pripravila literarni natečaj za učence OŠ Karla Destovnika Kajuha, Šoštanj. Nagrade bo podelila članica knjižnice, Youtube in Instagram ustvarjalka, ki jo poznamo pod vzdevkom Kaya Solo. V programu bodo sodelovali učenci interesne dejavnosti Na odru. Z dogodkom se bomo spomnili tudi obletnice rojstva Karla Destovnika Kajuha (13.december).

Mestna knjižnica Šoštanj
torek, 10. 12. ob 18.30

V zrcalu jezera

Konec novembra se je v Mestni knjižnici zaključila razstava »V zrcalu jezera« fotografa, Šoštanjčana Dušana Dobnika. Takole je strnil misli o njem prijatelj in ustvarjalec Jani Napotnik na začetku razstave.

V Mestni knjižnici Šoštanj se je predstavil Dušan Dobnik s svojimi enkratnimi fotografskimi podobami. Razstava odkriva avtorjevo senzibilnost in večščino rabe ustvarjalnih praks ter odstira nove

pogleda na skrito ali prezrto bivanje naših čarobnih vsakodnevnih sopotnikov v mestu in okolici. Dvajsetletno ljubiteljsko pogledovanje skozi fotografski okular je, kot sam pove, preraslo v njegov intenzivni vsakodnevni užitek.

Iz tega radostnega kreiranja nastaja paleta brezštevilnih fotografij, ki jih dnevno objavlja in deli na svoji časovnici. Tokrat so prednost dobile slike »naših ptic«, ki sodijo v njegov osrednji fotografski opus. Razstavljene pod imenom »V zrcalu jezera« so bile vsakodnevno na ogled v Mestni knjižnici Šoštanj.

JANI NAPOTNIK

Foto Jani Napotnik

REVIJA ZA KULTURNA
IN DRUGA VPRAŠANJA
OBČINE ŠOŠTANJ IN ŠIRŠE

Izdaja

Zavod za kulturo Šoštanj,
Trg svobode 12, 3325 Šoštanj,
zanj Kajetan Čop, direktor.
Izdajanje Lista finančno omogoča
Občina Šoštanj, zanjo Darko Menih,
župan.

Odgovorni urednik

Jože Volk

Vodenje redakcije

mag. Milojka B. Komprej

Jezikovni pregled

Jože Volk

Oblikovanje, prelom strani

Media Center, Marko Gorjup s. p.

Tisk

Grafika Gracer d. o. o.

Naklada

600 izvodov

Kritične pripombe na vsebino ali obliko

Lista bodo dosegle svoj namen
le, če jih boste posredovali s kratkim
sporočilom na e-naslov
list.revija@gmail.com.

Vse sodelavce prosimo, da prispevke
za LIST št. 12/2019 pošljete najkasneje
do 13. decembra 2019 na elektronski
naslov list.revija@gmail.com.

Foto naslovnice – arhiv Muzeja usnarstva
Slovenije